

МАРІЯ ЛАПЕНОК

кандидат педагогічних наук, доцент,
ректор Севастопольського міського
гуманітарного університету

УДК 378

10 РОКІВ СЕВАСТОПОЛЬСЬКОМУ МІСЬКОМУ ГУМАНІТАРНОМУ УНІВЕРСИТЕТУ: ПЕРСПЕКТИВИ НАВЧАЛЬНО- НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

© Лапенко М., 2013

Ключові слова: гуманітарний розвиток, неперервна освіта, перспективи розвитку навчальної та наукової діяльності, інноваційність, інтеграція науки і практики, регіональний освітній центр, міжнародна науково-методична співпраця.

У статті окреслено перспективи розвитку навчальної та наукової діяльності Севастопольського міського гуманітарного університету як освітнього центру регіону, його міжнародної науково-методичної співпраці з вищими навчальними закладами гуманітарного напрямку.

Актуальність. Базові ідеї і принципи Європейської Конвенції про захист прав і свобод людини та Європейської соціальної хартії спрямовані на розвиток особистості, урахування її прагнення жити і творити в гармонії зі своїми цінностями, із суспільством та природою. Українській державі загалом і кожному її регіону зокрема, у зв'язку із входженням до європейського освітнього простору, необхідна цілісна політика гуманітарного розвитку, адекватна сучасним потребам. У Концепції розвитку Севастопольського міського гуманітарного університету на 2010-2020 роки й регіону (затвердженої рішенням вченої ради СМГУ від 27.09.2010 р.) визначається гуманітарний розвиток як такий, що зорієнтований на максимальне розкриття потенціалу кожної людини й соціуму в цілому.

Ці глобальні завдання покликані виконувати Севастопольський міський гуманітарний університет, що є провідним освітнім центром регіону. Університет забезпечує підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації кадрів регіональної системи освіти й науки; науково-методичний, ресурсно-інформаційний та організаційний супровід реалізації інно-

ваційних освітніх та актуальних гуманітарних програм і проєктів; дослідження та прогнозування розвитку системи вищої та середньої освіти Севастополя.

Успішне вирішення цих завдань і забезпечення якісного прориву в розвитку регіональної системи освіти Севастопольським університетом, як правонаступником Інституту післядипломної освіти, привело до певних досягнень у розвитку професійності педагогічних кадрів Севастополя, підготовки вчителів до роботи в умовах оновлення змісту освіти, у підвищенні якості освіти.

Історичні передумови. Аналіз результатів роботи СМГУ за роки існування на етапі переходу до нового ступеня свого функціонування вимагає постановки й реалізації **нових завдань**, що відповідають розширеним напрямам і зміненим соціально-економічним і культурним умовам діяльності ВНЗ. Відтак, основними пріоритетними завданнями подальшого розвитку СМГУ є:

- визначення ефективних шляхів і способів вирішення основних кадрових проблем, актуальних для гуманітарної сфери Севастопольського регіону;
- розвиток інноваційних технологій реалізації наукового та навчального процесу на основі єдиної інформаційної бази для сфери науки, вищої освіти й інноваційної діяльності закладів освіти;
- розвиток науково-методичної, інформаційної, дослідно-експериментальної й матеріально-технічної бази СМГУ;
- гуманізація й гуманітаризація освітнього середовища університету та міста;
- забезпечення спільної участі співробітників СМГУ та інших установ вищої освіти, організацій науки та інноваційних структур у підготовці науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації та проведенні наукових практико-орієнтованих досліджень.

При визначенні заходів щодо вирішення зазначених завдань, зокрема у важливій сфері навчальної й наукової діяльності, бралося до уваги те, що базовою умовою якісної освітньої, організаційно-методичної, соціальної діяльності СМГУ є інноваційність і наукова фундаментальність її змісту, а також наявність у структурі закладу підрозділів, зміст роботи й кадровий склад яких відповідають сучасним вимогам наукової організації праці.

Зазначені підходи до планування робо-

ти університету з урахуванням перспектив регіонального ринку праці дозволяють визначити **пріоритетні напрями розвитку** навчальної та наукової діяльності СМГУ в перспективі до 2020 року (рис. 1).

Моніторинг потреб у кадровому забезпеченні гуманітарної сфери регіону

Розширення напрямів підготовки фахівців гуманітарної сфери, рівнів підготовки кадрів вищої кваліфікації (магістратура, аспірантура)

Ліцензування додаткових видів освітньої діяльності, нових спеціальностей та напрямів підготовки фахівців

Реалізація нових підходів до формування контингенту студентів та слухачів СМГУ, розширення видів освітніх послуг

Реалізація нових підходів до організації післядипломної освіти кадрів

Розвиток наукових досліджень з проблем розробки і впровадження в практику новітніх освітніх технологій, моделей підготовки кадрів, створення й розвитку гуманітарного освітнього простору регіону

Розвиток діяльності університету у сфері міжнародної співпраці

Рис. 1. Пріоритетні напрямки розвитку навчальної та наукової діяльності СМГУ в перспективі до 2020 року

Університет як міський центр науки й освіти покликаний сприяти стійкому розвитку Севастополя, його становленню як освітнього, культурного, туристичного феномена Криму, України. Для цього планується:

- надавати широкий спектр освітніх послуг членам міської громади;
- сприяти створенню при університеті дослідницько-впроваджувальних центрів за напрямками: педагогічна освіта, філологія, психологія;
- стати центром психологічного консалтингу для громадян міста;
- брати активну участь у проведенні науково-практичних конференцій з різних напрямів міської політики;
- створити інформаційно-аналітичний відділ для вивчення потреб міста у фахівцях відповідної кваліфікації й забезпечення цільових замовлень на їх підготовку.

Перспективні проєкти. Якісне надання освітніх послуг відповідно до результатів досліджень особливостей та перспек-

тив регіонального ринку праці, проведеного Центром моніторингу якості освіти СМГУ, передбачає забезпечення суворої відповідності форм і змісту освітньої діяльності нормативно-правовим вимогам, передує – ліцензування спеціальностей та напрямів підготовки, перепідготовки, підвищення кваліфікації та додаткових освітніх послуг.

СМГУ працює над науково-методичним забезпеченням нових напрямків освітньої діяльності університету, тому заплановано виконання таких завдань:

- розробити НМК для організаційних форм освіти, орієнтованих на нові контингенти студентів і слухачів СМГУ, таких як «Освіта дорослих», «Лицейська освіта», «Екстернат», «Дистанційна освіта» та ін.;

- затвердити в установленому порядку НМК для організаційних форм освіти, зорієнтованих на підготовку за скороченою (3 роки) програмою фахівців із числа випускників педагогічних училищ та коледжів, що мають диплом молодшого спеціаліста;

- забезпечити видання міського бюлетеня педагогічних інновацій;

- організувати в рамках регіональної програми Розвиток освіти «Школа 2015» проведення щорічного конкурсу на кращий навчальний, навчально-методичний посібник у системі дошкільної, шкільної, позашкільної, вищої освіти;

- розробити електронні програми та посібники для дистанційного навчання дітей з обмеженими можливостями та електронні модульні навчальні програми для навчання учнів старших класів у режимі екстернату з метою впровадження інноваційних методів і засобів навчання й виховання в загальноосвітніх школах міста;

- продовжити підготовку та видання навчально-методичних посібників, альманахів з обміну передовим педагогічним досвідом та популяризації досягнень обдарованих учнів, їх наставників;

- дослідити можливості та обмеження сучасних здоров'язбережувальних освітніх моделей і технологій (ЗОМТ) з метою забезпечення відповідності якості підготовки фахівців з «бінарних спеціальностей» вимогам збереження й розвитку фізичного і психічного здоров'я учасників освітнього процесу, впровадити в процес професій-

ної підготовки педагогів рекомендації щодо використання ЗОМТ в інтегративній педагогічній практиці.

Пріоритетно найважливішим завданням є забезпечення високої якості навчального процесу в контексті європейської інтеграції. У зв'язку з цим серйозна увага в найближчі роки буде як і раніше надаватися:

- переорієнтації навчального процесу з лекційно-інформативної на індивідуально-диференційовану, особистісно-орієнтовану форму навчання і на самоосвіту студентів, на розвиток у них здібностей творчого вирішення нестандартних ситуацій, самостійного орієнтування в інформотоках;

- забезпеченню використання дистанційних технологій навчання в межах системи підвищення кваліфікації педагогів;

- створенню сприятливих умов підготовки навчально-методичних матеріалів нового покоління, у тому числі із залученням до творчих колективів талановитої студентської молоді;

- підвищенню конкурентоспроможності випускників університету шляхом надання умов вільного оволодіння іноземними мовами та сучасними інформаційно-комунікаційними технологіями.

Перехід до європейської системи навчання вимагає також подальшої всебічної інформатизації університету, що сприятиме зростанню якості освітніх послуг та підвищенню ефективності управлінської діяльності ректорату, деканату, кафедр тощо.

Наукова робота нерозривно пов'язана з навчальним процесом і підготовкою науково-педагогічних кадрів і повинна бути пріоритетним напрямом його розвитку. У зв'язку з цим необхідно:

- створити перспективну програму підготовки кандидатів і докторів наук «Кадри»;

- всебічно підтримувати прикладні дослідження, пов'язані з регіональними проблемами;

- активно створювати міжкафедральні, міжфакультетські й міжвузівські наукові колективи, здатні виконувати великі комплексні наукові розробки;

- розробити перспективний план підготовки та видання наукових монографій;

- розширювати співробітництво в галузі освіти з міжнародними організаціями, фондами, програмами та проектами, залучати гранти та стипендії для організації наукових досліджень;

Для подальшого розвитку наукової діяльності університету необхідним є вирішення таких завдань:

- розвиток наукових досліджень з проблем розробки і впровадження в практику новітніх освітніх (у тому числі інформаційних і фасилітативних) технологій і моделей підготовки кадрів, розвитку гуманітарного освітнього простору регіону;

- науково-методичне обґрунтування нових напрямів освітньої діяльності університету;

- поглиблення міжнародного та міжвузівського співробітництва на основі спільних наукових програм, проектів, використання і створення спільної науково-методичної бази, проведення семінарів та конференцій;

- створення можливостей широкого використання комп'ютерного експерименту й високоєфективних засобів обробки результатів досліджень для різних областей наукової діяльності.

Нові підходи до організації підготовки та післядипломної освіти кадрів гуманітарної сфери у регіоні Севастопольським міським гуманітарним університетом вимагають рішення таких завдань:

- провести дослідження з проблем професійно обумовлених криз у представників освітньої галузі;

- розробити та реалізувати Програму рівного доступу до здоров'язбережувальних технологій післядипломної педагогічної освіти; проект, присвячений забезпеченню ефективної професійно-особистісної адаптації молодих фахівців – випускників СМГУ;

- проводити в Севастополі щорічний Фестиваль педагогів-новаторів із запрошенням авторів педагогічних інновацій з інших регіонів України; міський конкурс авторських методичних і навчальних розробок щодо роботи з обдарованою молоддю, забезпечити їх упровадження в процес навчання в навчальних закладах та секціях територіального відділення МАН; щорічний міський конкурс на звання «Педагог-новатор»;

- забезпечити продовження роботи школи-лабораторії педагога-дослідника;

- удосконалювати систему роботи з науково-методичного супроводу участі педагогічних працівників Севастополя в міжнародних, всеукраїнських конференціях, фестивалях, конкурсах, виставках.

Зараз в СМГУ працюють 87 викладачів, з них 3 доктори наук, професори, 58 кандидатів наук, доцентів. Навчальний процес здійснюється на двох факультетах та в Інституті післядипломної освіти. В університеті навчаються 934 студенти за денною і заочною формами навчання, здійснюється випуск фахівців і вчителів за 5 спеціальностями.

На сучасному етапі свого розвитку Севастопольський міський гуманітарний університет у науково-методичній сфері співпрацює з 23 вищими навчальними закладами України і планує повсякчас розширювати географію цих зв'язків. Виключно продуктивно є співпраця з Інститутом вищої освіти НАПН України. Зокрема, співробітники насамперед із СМГУ активно залучаються до публікації результатів своїх досліджень на шпальтах наукового збірника «Проблеми освіти», під керівництвом науковців Інституту вищої освіти викладачі СМГУ виконують докторські і кандидатські дисертаційні роботи, результати наукових досліджень співробітників Інституту вищої освіти впроваджуються в навчальний процес університету. Його співробітники регулярно беруть участь в якості членів оргкомітету, керівників секційних засідань, доповідачів у міжнародних та всеукраїнських наукових заходах, що проводить Севастопольський міський гуманітарний університет. Таке співробітництво сприяє дійсній інтеграції науки і освіти, підвищенню якості підготовки кадрів гуманітарної сфери.

Основною метою роботи з міжнародного співробітництва є інтеграція Університету в європейський і світовий освітній простір. На сьогодні СМГУ має договір про подальше науково-методичне співробітництво з 12-ма зарубіжними партнерами – університетами, науковими та громадськими організаціями Росії, Болгарії, Туреччини, Китаю та інших країн.

На сучасному етапі впроваджуються і в перспективі будуть реалізовуватися такі пріоритетні напрями діяльності університету, як:

- розвиток взаємодії з міжнародними організаціями (через участь університету в проектах міжнародного співробітництва);

- міжнародний студентський і академічний обмін з вузами-партнерами;

- створення конкурентоспроможних освітніх програм для входження у зовнішній соціально-освітній простір (Росія, СНД, далеке зарубіжжя);

- розвиток спільної наукової діяльності, організація та проведення міжнародних науково-практичних конференцій і семінарів.

Основними завданнями такого співробітництва є:

- всебічне вивчення зарубіжного досвіду розвитку освіти й науки, у тому числі реалізації принципів Болонського процесу;

- участь викладачів і співробітників університету в міжнародних проектах, що фінансуються міжнародними фондами;

- розширення договірних зв'язків з університетами Європи, Росії;

- підготовка університетських викладачів, здатних читати свої навчальні курси англійською, німецькою мовами;

залучення іноземних фахівців до роботи в університеті та участь провідних викладачів і науковців у навчальній і науковій діяльності закордонних університетів, наукових установ;

- активізація мобільності студентів університету, розширення їх навчання, стажувань, навчальних практик у закордонних університетах;

- кооперація з іншими вищими навчальними закладами для розробки спільних міжнародних проектів;

- здійснення заходів щодо розширення участі студентів, викладачів та адміністрації в академічних та професійних програмах;

- подання заявок на гранти (TEMPUS) та ін.;

- залучення студентів та випускників СМГУ, з метою сприяння їх мобільності та конкурентоспроможності на ринку праці, до участі в міжнародних освітніх програмах Ради міжнародних наукових досліджень та обмінів (International resource & exchanges board (IREX), Crimea UGRAD, Global UGRAD, Американської Ради зі співробітництва в галузі освіти та вивчення мов American Councils for international education (ACTR / ACCELS) та інших організацій; у міжнародних Інтернет-олімпіадах і телекомунікаційних проектах з університетами різних країн.

СМГУ бере активну участь у програмі TEMPUS. Це одна з програм Європейського Співтовариства, що розроблена для надання допомоги соціально-економічним перетворенням у країнах-партнерах. Роль університету в програмі вбачається в тому,

що СМГУ бере участь у роботі над створенням програми розвитку міжкультурної інтеграції студентів гуманітарних дисциплін (гуманітаріїв) на платформі англійської мови. Важливим у цьому напрямку є створення освітнього порталу як регіонального центру навчання й підвищення кваліфікації фахівців гуманітарної спрямованості (на платформі англійської мови).

У межах проекту будуть реалізовані три основні напрями:

- робота зі студентами з розвитку та підтримки інноваційної професійно зорієнтованої діяльності;

- розробка положень про салон інноваційних ідей як форми презентації студентських розробок освітнім установам регіону та літньої школи як форми підготовки студентів до інноваційної діяльності;

- розробка професійно зорієнтованих програм підготовки сучасних фахівців гуманітарної спрямованості (педагогів, психологів, філологів) як англомовних фасилітаторів, здатних професійно стимулювати особистісну участь учнів, підвищувати їх мобільність і конкурентоспроможність, розвивати толерантність і міжкультурну компетентність.

Університет готує низку пропозицій щодо прийняття державної програми «Освіта в полікультурному та полілінгвальному просторі». Реалізація програми дасть можливість як забезпечити повноцінне функціонування державної української мови в полікультурній ситуації України, так і гармонізувати стосунки представників національно-етнічних груп, що живуть в Україні, створить умови для входження України в європейську спільноту. Одним із завдань Програми передбачено узагальнення та розповсюдження в Україні досвіду інтеграційної освіти, що накопичено в полікультурних регіонах, у тому числі в Севастополі.

Висновки. Таким чином, подальший розвиток навчальної та наукової діяльності Севастопольського міського гуманітарного університету базується на засадах інноваційності й фундаментальності її змісту, інтеграції науки і практики, урахування перспектив регіонального ринку праці та конкретних освітніх запитів населення, міжнародного співробітництва з вищими навчальними закладами гуманітарного напрямку.